

yapmakta, ayrıca Avusturya'nın Fossil Kataloğu'nu hazırlamaktadır.

Bu kurumların dışında eyalet hükümetlerinde de özellikle hidrojeolojik ve jeoteknik hizmetlerde yer bilimciler görev yapmaktadır. Eyalet müzelerinde de yer bilimlileri ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca özel bürolar ve danışmanlar da yer bilimlileri konularında uğraş vermektedirler.

Avusturya'da Yer Bilimci Dernekler Şunlardır :

— Avusturya Madenciler Birliği,

Leoben,

— Avusturya Jeoloji Kurumu. (Yönetim Kurulu aynı zamanda Avusturya Jeoloji Ulusal Komitesi'ni oluşturmaktadır)

— Leoben Üniversitesi Öğrenci Derneği,

— Viyana ve Innsbruck Jeoloji ve Madencilik Öğrencileri Derneği,

— Kaernten Doğabilimleri Derneği,

— Steiermark Doğabilimleri Derneği,

— Avusturya Petrol Bilimleri Derneği,

— Avusturya Jeomekanik Derneği, Salzburg,

— Avusturya Mineraloji Derneği,

— Avusturya Paleontoloji Derneği,

— Avusturya Mühendis ve Mimarlar Birliği,

— Avusturya Su Ekonomisi Birliği,

— Hidrojeolojik Araştırma Derneği, Graz,

Tatbiki Jeoloji'nin Başlangıcı

İ. Enver ALTINLI

Yer bilimlileri uygulamalarına ıveceen yurt gereksinmelerinin yüzeyleendiği sıralarda, bugün için sanki doğal yerleşmiş gibi gözükene kimi olguların öncül çabaları ormuştur. Bunların anımsanmasında, değişim sürecindeki yer bilimlileri uygulamalarının yarımını tasarımda tutum belirlenmesine yararlı yönlere vardır. Tatbiki Jeoloji girişimi, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde «Tatbiki Jeoloji Kürsüsü»nün kuruluş yılı 1956 dan daha öncedir, ve özel amaçlı derslere, laboratuvarlara ve arazi uygulamalarına 1949 da başlamıştır.

Yayımla ve kökleşmeye, MTA, DSİ Yeraltı suları Dairesi, EİEİ, TPAO, Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri, vb.nin ve sonra da eski ve yeni yüksek öğretim kurumlarının personel gereksinmelerinin olumlu etkileri olmuştur. Bu dıştan olumluluğa karşın içten tepki zararlı engellemelerini sürdürmüştür.

Üniversite Reformu'ndan sonra jeoloji ve coğrafya öğretimi bir ortak programla yürütülmüş, zamanla ve aşamalarla bu iki disiplin özgülüklerini kazanmıştır. Nitekim Jeoloji'den mezunluk için gerekli 100 kredi saatinden 40 ı Coğrafya'dan olabilmıştır. Jeoloji deskriptif olmuş, örneğin laboratuvar da öğrenciler fosil, vb. resimlerini kağıt-

lara çizmişlerdir.

Uygulamalarla açıklamalar için zorunlu nicel yaklaşım (Ölçme), ve daha da önemlisi temel olan saha gözlemlerine ve yargılamalı sonucavarımlara dayanan Saha Jeolojisi ile ayrılmaz yardımcısı Yapısal Jeoloji'ye 1949 da başlanmış, ancak Tatbiki Jeoloji kürsüsü'nün resmi kuruluşu 1956 ya dek adlı uygulamalı jeoloji disiplinleri, gizli ve açık karşı çıkmalar nedeniyle maskeli adla okutulmuştur. Örneğin 1950 de Mühendislik Jeolojisine «Uygulamalı Jeoloji» olarak başlamıştır. Yeraltı suyu Jeolojisi Tatbiki Jeoloji Kürsüsü kurulduktan sonra özerklik kazanmıştır.

1946 a dek «jeoloji haritası alımı doktora sırasında öğrenilir» düşünü egemen olmuştur. Tatbiki Jeoloji Kürsüsü disiplinlerine yığılmasına bağlanabilecek vehimlerle tutuculuk, örneğin Amerikan tarzına karşıtlık, Tatbiki Jeoloji Kürsü başkanlığı seçimine yarışma, Profesörler Kurulu kararıyla ders kaldırma, kürsü kapatma istemi, vb. Fakülte Yöneticileri'nde ters davranışlara yol açmıştır. Tatbiki Jeoloji Kürsüsü'nün gereksindiği öğretim yardımcısı kadrosu, yeterli bütçe, gerekli çalışma yerleri, arazi jeep'i, çalışılacak laboratuvar aygıtları, vb. sağlanamamış, öğrenciye

yeterli hizmet kurulamamıştır. Haklı olarak ta öğrenciler, karşılarda gördükleri bir tek öğretim üyesini kabahatli göregelmışlerdir. Örneğin arazi de harita alımı kalabalık saha gruplarıyla yaptırılması çözüme kavuşturulamadığında, öğrencinin tek tek yetiştirilmesi, saha yardımcılarında özgül yardım görmesi başarılammıştır. Böylece, Saha Rapor'ları karalamanın düzeltiminden sonra temize çektilerilememiş, ne verildi ise Kürsü Arşivi'ne o konmuş, hatta raporunu vermeden ve daha da kötüsü Saha Jeolojisi'ni almada mezun olanlar bulunmuştur. Tek bir öğretim üyesi Küçükçekmece - Tuzla ve Kavaklar Adalar arası 20 yi aşkın ödev alanında ancak araziyi çalışma grubuna tanıtabilmiştir. Uğraşlar, kamu araçları ve yaya yürütülmüştür. Daha sonraları «Jeoloji Yüksek Mühendisliği Diploması Çalışması» da araç ve gereçsiz olarak öğrencinin esirgemesizliğine bırakılmıştır. Yine bu diploma için mezunlardan istenen «fark dersler» arasında Saha Jeolojisi'nin hiç te yerini tutmayacak derslerden eşdeğerlikler bağışlanmıştır.

Laboratuvar da ve arazi de tatbiki jeolojinin gereksindirdiği olumlu bir öğretici/öğrenci oranı sağlandığından etkinliğe erişilememiştir.

Bu arada öğrencilerin de olumsuz davranışları olmuştur. Örneğin ders kitabını alıp ta «Laboratuvar Kitabını» almak istemeyenler, şu ve bu kurum Jeoloji Haritalaması istemiyor, vb. gibi. Kötü sonuçlu bir girişim de, Saha Jeolojisi'nin ayrılmaz bir tümleri olarak 1949 dan beri okutulan «Yapısal Jeoloji»nin bir günden ertesi güne kaldırılması olmuştur. Oysa ki arazide gözlenen yapı öğelerinin haritalanması olan Yapısal Jeoloji, örneğin tıpta anatomi ve fizyoloji durumundadır.

Tatbiki Jeoloji öğretimi, gerekli açıklamalarıyla bir bütün olarak tasarımılanmış, «Eksiksiz bir ders programıyla, yetkin meslek sorumlusu yetiştirme» amaçlanmıştır. Ne var ki bu yoldaki çoğu uğraşlarından müspet sonuç alınamamıştır. Örneğin meslek jeolojisine yönelecekler için 2 yıllık temel dersler, 2 yıllık genel meslek dersleri ile yardımcıları, ve 5. yılda seçilecek uygulama alanı ileri dersleri ile ilgili birirme tezi yeterli bulunmuştur.

Petrol Jeolojisi, Yeraltısu Jeolojisi vb. için biricik hedef «bulma = açınlama» olmuştur. Uzmanlığı yönelik derslerin bir kısmı, ancak Jeoloji Yüksek Mühendisliği dolayısıyla benimsenmiştir, örneğin Zemin Jeolojisi, yani yeraltı cevherlerinin haritalanması ve değerlendirilmesi bilgisi, ancak 3 yıllık bir Amerikan yardımıyla başlatılmış, «Amerikalı Profesör Mürcur okutuyor» savıyla buna Profesörler Kurulu'nda engel olunmuş, hakem kurulundan umulan yardım gelmemiş, proje sonuçlandırılmış ve yardım Teknik Üniversiteye kaymış, bir başka İngiliz Profesörün getirilmesi engellenmiştir.

Büyük gereksinim dolayısıyla, öğrencinin kendi taşını kendi adlandırmasını sağlamak amacıyla, örneğin Çökelim, Kireçtaşları, Kumtaşları kitapları yanı sıra, öğrencinin jeoloji literatürünü izleme bilincini uyarma amacıyla, baş bildiriler Türkçeye çevrilerek «Tatbiki Jeoloji Defteri» yürütülmüş ve sayı 500 e erişmiştir.

Tatbiki Jeoloji'de formasyon adlandırılması ve formasyona yastı harita alımı denetiminde tutulmuş, ancak yurt yüzeyinde bunun yerleşimi yolunda «Türkiye Stratigrafi Komitesi»ne işlerlik kazandırılmamıştır.

Türkiye'de yabancı petrol ortaklıklarının petrol arama yıllarında hepsine de Tatbiki Jeoloji Kürsüsü mezunlarından karşılıklı görüşme ve bağlama ile elemanlar verilmiş, bunlarda çoğu ortaklık kadrolarında sürekli kalmıştır. Benzer bir karşılıklı anlaşmalı eleman sağlama ilkesi yurttaki tüzel veya özel kuruluşlara benimsetilememiş ve bu yüzden daha kaliteli öğrenci yetiştirme için olanak sağlanmamıştır. Hocası aracılığıyla işe gireceğini bilen öğrenci «Diplomaya değil öz çabasına yastı bir çalışmayı benimser ve yürütür.

Sözlü ve yazılı sunularda eşitli anlama, anlatma, birlik ve beraberlik sağlama yolunda Türkçe - İngilizce (ve ilki için Fransızca ile Almanca) karşılıklı Yerbilimleri Sözlüğü, Petrol (endüstrisi) sözlüğü, Uygulamalı jeoloji sözlüğü, 20 yıla yaklaşan bir süredir MTA da basım beklemektedir. MTA'nın 1985 deki 50 Yıl'a bunların yetiştirilmesi, Jeoloji alanının en büyük boşluğunu dolduracaktır.

Uygulama kurumlarıyla gerek öğrenci gerekse öğretim üyesi ve yardımcısı aşamasında karşılıklı hizmet bir sisteme kavuşturulamamış, örneğin öğretim üyesine yetenekli öğrencileriyle bir projeyi yürütme olanağı bağışlanmamıştır. Öneriler için «programda yok» denemiş veya gizlilik ileri sürülmüştür. Öğretim üye ve yardımcılarının yetersiz aylıkları, Fakülte-lerin donanım eksiklikleri, pahalı araştırma vb. ye şifa bir «Döner Sermaye» işlerliği kazanamamıştır. Örneğin mezunluk tezi, doktora, öğretim üye ve yardımcısının özgün araştırma istekleri, hep gizli ve arkadaşlıkla müspet sonuçlanabilmiştir. Oysa ki bugünün girinç bilim, teknik ve teknolojisinde, öğretim ve uygulama kurumları arasında üstün verimli yaşar bağlar kurulabilir. «Ortak Çaba» iki yan için de çoktan zorunlu olmuştur.

Yine bağdaşıksızlıklar nedeniyle bir Bilim Akademisi veya yerbilimleri disiplinlerini çatısında derleyip örgütleyecek «Türkiye Ulusal Jeoloji Komitesi» kurulamamış, tek tek ulusal komiteler uluslararası Birlik'in saygınlığını kazanamamış ve hatta sakıncalı bulunmuştur. Bu yüzden uluslararası örgütlere ha-

zırlıklı ve toplu gidilememiştir. Uluslararası kongrelerde varlıklar kişisel kalmış, örgütlere yetkili temsilci grubu yollanmamıştır. Bu yüzden 1984 Uluslararası Jeoloji Kongresi için Türkiye'nin evsahipliği kabul edilmişken, bu istemin sürdürülmemesi, yurttan başarılan 50 yıllık yerbilimleri çalışmalarının uluslararası hakem kuruluna tanıtılması gibi bir ulusal saygınlık fırsatı yitirilmiştir. Açık bir örgütlenmeye gidış biricik çıkar yoldur. Bu, bir dereceye kadar bugünden başlanırsa 1985 MTA 50. yılı vesilesiyle daha çok arazide yurt jeolojisi sergilenebilir.

Geçmişin bu kötümser tablosu, uygulamalarda çalışanların kendilerinin hazırladıkları raporları imzalamaları, meslek adamı olarak tanınmaları, maaş ve kıdem kazanmaları, vb. için giriştikleri «Jeoloji Yüksek Mühendisliği» diploması istemi, tatbiki jeolojiye köklülük getirmiştir. Kürsünün bu ders ve yönetmeliklere ancak bir kısım önerileri olumlu karşılanmış fakat daha tutarlı bir sisteme olanak sağlanmamıştır.

Üstün kalite kişisel çabaya bağlı kalmış, «eksiksiz ders programıyla yetenekli uygulayıcı yetiştirilmesinde» örgütlü bir hizmet gecikmiştir. Yine de, dünyadaki akranlarıyla eşdeğer üstün ve usta uygulamacılar büyük sayıya erişmiştir. Uygulama kurumlarında güçlü bir potansiyel vardır. Böylece Tatbiki Jeoloji Kürsüsü'nün amacı gerçekleşmiştir : «Yurdun jeolojisini biz yaparız, jeologlarımızı biz yetiştiririz». Bu arkadaşlardan yeni yeni sahalara yönelenler olmuştur, örneğin ortam korunması, artıkların uzaklaştırımı, uzaktan algılama, vb gibi.

«Büyük Yerbilimleri Sözlüğü» ile uğraştığım bu emeklilik yıllarımda, hep bu kendini üstün yetiştirmiş, Tatbiki Jeoloji Kürsüsü'ne kendini adanmış, herşeyimi kendilerine borçlu bulunduğum değerli meslektaşlarımı aşınım sayıyorum. Yurdu esenliğe bunların çabaları eriştirecektir. Yurt başatlığının 2/3 ü yerin altından sağlandığına göre, başarılarını ayrı ayrı gözlemekteyiz. Son eren TJK den sonra yarışı Yerbilimleri Fakültesi sürdürecektir.